

Szindbád

Ezen az esős, langyos Arany-vasárnapon elhatároztam, hogy én is megajándékozom magam karácsonyra: otthon maradok és Krúdy posthumus, újonnan kiadott könyvét olvasom, „Szindbád megtérését”. Megérdemlem, egész évben jó gyermek voltam.

Hasalva olvasom, csillogó szemmel, mint kamasz koromban Jókait. Ez a legtisztább irodalom; tehát lassan és nehezen érti meg a kortárs. A halottak mostanában sokat és jól irnak. Divatos szerzőnk Kosztolányi, de Tolsztojt is kapkodják. Krúdynak még nincs itt az ideje. Olvassák, de inkább csak az ingyenecsek. Az olvasók nagy többsége még nem fedezte fel ezt a kincsesbányát, ezt a nagy-nagy művészt, ezt a csodálatos bőségű, gazdagságu és nemességű magyar író, akihez fogható a világirodalomban is kevés akad csak. Vannak nagyobb léleketű írók, hősiesebbek — bár egyre inkább hiszem, hogy az irodalmi hősiesség nem a mondanivaló heroizmusán, hanem a megmunkálás minőségén mulik, — vannak műveltebbek. De gazdagabb egy sincsen.

Olvasom Szindbád kalandjait, percenként fölnevetek és elérzékenyülök. Itt az ideje, hogy Krúdyt kiemelje egy avatott kéz abból az anekdotikus mondakörből, melyet személye köré vontak kortársai, az írók, nők, zsekék, pincérek, mondavilágának lézengő árnyalakjai. Már-már úgy emlegetik, mint egyfajta író-bohémet, kinek személye körül a mulatságos történetkéek tucatjával villódzanak, s ezek a történetek talán mulatságosabbak és érdekesebbek, mint műve. A valóságban Krúdy legkomolyabb íróink egyike. Minden egyes sora ugyanabból az anyagból készült — nagy szó ez, mert rengeteget írt, talán száz kötetet is —, s ez az anyag a szintiszta, időtlen irodalom. Nem, bizonyosan nem „cselekményes” író: Krúdy műveiben a cselekmény az író lelkének áradása. Nincs egy fáradt sora, balkezes hasonlata. A holdról ír, vagy egy kéményről, vagy egy bolond nőről, vagy a tárgyakról, melyek az emberélet útján kallódnak, vagy a babonákról, az emberek rögeszméiről, a férfiak és nők öncsalásáról és hazugságairól: mindig az igazat mondja, oly kísérteties tudással, tárgyismerettel, mintha valamilyen fantasztikus lexikon címszavait magyarázná. Amit megérint, varázsosan tündökölni kezd. Az út szélén egy eldobott, kitaposott sarút lát: s mintha az emberi élet végső jelképét észlelné és magyarázná. Egy nő kacsat süt kedvesének: az élet egyszerűségéről és bonyolultságáról nem lehet többet mondani. Olyan írói anyaggal rendelkezett, mint a legnagyobbak. Értésültsége, a világ és az emberek dolgairól szerzett ismereteinek bősége elképesztő. Varázsló élt közöttünk, benézett a képményeken át, dörmögve ténfergett

a holdfényben, s mindent tudott rólunk, élőkről és holtakról, mindent. Elvezették és csodáljátok.

Arra gondolok, olvasás közben, milyen boldog lehet egy nemzet, melynek ilyen nagy írója van. Kisebbség nemzetek jogos elégteliséggel bizonyíthatnák az élethez való jogukat egy ilyen író jogcímén. A magyar irodalom egymagában jogcím a világ népei között a magyarság létezéséhez. Krúdy műve úgy emelkedik az időben, mint egy időtlen, titokzatos anyagból faragott szobor. Most még csak bámulják, fanyalogva. Egy napon megértik, hogy a legnagyobb volt. A legnagyobb írók és a legnagyobb magyarok egyike.

Drága Szindbád! ... Mesélj! Még! Hogy is mondd: legokosabb olyan nőt elvenni, kinek első férjét felkötötték? De hiszen ezt magam is pontosan így gondoltam; csak nem tudtam ilyen jól megmondani

Calibau